

HET FRIESE VELD: KNOKKEN VOOR DE WADDENZEE

Het afgelopen jaar werd alle berichtgeving over de Waddenzee overschaduwd door één onderwerp: de mechanische schelpdiervisserij. Het zette de natuurbescherming lijnrecht tegenover de visserijsector. In de frontlinie van de natuurbeschermers, die ageren tegen de huidige schelpdiervisserij, staat Stichting Wilde Kokkels, actiegroep tegen de schelpdiervisserij. Weggehoond werden ze door de visserijsector, waardering voor hun inzet genieten ze in kringen van wadvogeltellers. Lenze Hofstee is één van de drijvende krachten achter de Wilde Kokkels. Twirre zocht hem op en sprak met hem over een bewogen periode, waarvan het einde nog niet in zicht lijkt te zijn.

Twirre in
gesprek met
Lenze Hofstee,
bestuurslid van
Stichting Wilde
Kokkels

tekst:
Romke
Kleefstra

Wilde Kokkels in actie, met Lenze Hofstee als vierde van links (met zonnebril)

foto: www.wildekokkels.nl

Lenze is woonachtig in hartje Groningen. Hij maakt deel uit van de woongroep 'Bonobo', die in het imposante, voormalig scheikundig laboratorium van de Rijksuniversiteit Groningen (RuG) woont. Het pand is in beheer bij CareX BV, waar Lenze één van de opperhoofden van is.

"CareX vond haar oorsprong in onze woonsituatie. Vanaf eind jaren zeventig heb ik altijd in een groep gewoond. Ik heb er geen zin in om alleen te wonen of om een stelletje te vormen met iemand. Het is veel leuker om met meerdere mensen in een huis te wonen, dan gebeurt er wat meer. In het begin kraakten we, maar eind jaren tachtig konden we gebruik gaan maken van tijdelijk beschikbare ruimte van o.a. de RuG. Dat beviel de RuG en zo doende vroegen ze ons of we niet op meer gebouwen tegelijk konden passen. Van het één kwam het ander, want we hadden zo meerdere opdrachtgevers. Ik regelde dat zo'n beetje als vrijwilliger. Dat werd uiteindelijk een soort eenmanszaak, ingehuurd door de zelf opgerichte Stichting Bonobo, die als doel had leegstand om te zetten in nuttige woon- en werkkruimte. In 1993 werd de stichting omgevormd in CareX BV. Mijn broer en ik runnen dat zo'n beetje. CareX is hier nu al jaren een vast

gegeven in de stad, waar we ongeveer 550 panden in tijdelijk beheer hebben, die onderdak bieden aan zo'n 1.500-2.000 mensen. Vooral (biologie)studenten en wetenschappers, kunstenaars en asielzoekers bewonen de panden tegen een lage kostprijs. Inmiddels beheren we ook gebouwen in Assen, Leeuwarden en op het platteland van Groningen en Fryslân."

Onbeperkt mosselen eten voor...

Je bent nu actief als teller in de FFF-Vogeltelgroep van Vlieland. Wat heb je daarvoor zoal aan veldwerk gedaan?

"Het is begonnen in de CJN, de voorloper van de huidige Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie, de JNM. Dat was in de tweede helft van de jaren zeventig. Daar ben ik altijd actief geweest in de vogelwerkgroep en ook in het bestuur. Ik zat toen iedere zomer op Vlieland met de vogelwerkgroep. Van 1984 tot 1991 heb ik op Engelsmanplaat gewerkt als vogelwachter voor Staatsbosbeheer-Ameland. Voor wat betreft wadvogels was dat natuurlijk top. In het begin was het een soort bewaking, net zoals dat er nu op Griend ook nog is. Wij moesten de mensen weggagen, zeg maar. Later werd de plaat opengesteld, maar men mocht natuurlijk niets verstoren. We hadden daar een hoogwatervluchtplaats met zo'n 40.000 vogels en per seizoen 10.000 toeristen die er van alle kanten op afkwamen om bijvoorbeeld de hond uit te laten. Wij moesten maar zien hoe we dat oplosten. In het begin hadden we niet eens een bootje, alleen een luchtbed. Later kregen we wel een bootje en groeide de functie uit tot een wadvachtpost. We kregen goede contacten met de professionele recreatie, zoals de Bruine Vloot, en vonden een prima combinatie tussen rusthandhaving en gastvrijheid. We bewezen dat je op hoogwatervluchtplaatsen op toegankelijke plekken, zoals de

uiteinden van eilanden en op zandbanken, de combinatie kunt maken tussen druk bezoek door toerisme en druk bezoek door vogels met hoog water. De kunst is dan om mensen te informeren dat ze er met hoog water niet moeten komen en dat ze met laag water welkom zijn. Dat is meteen ook een aanbeveling die we als Wilde Kokkels gedaan hebben aan de Commissie Meijer (commissie die door de regering is ingesteld als Adviesgroep Waddenzeebeleid), dat er een wad-wachtsysteem komt. Zo geven we niet alleen aan wat er *niet* moet gebeuren, maar ook wat er *wel* mogelijk is."

Samen met Petra de Goeij, Martijn de Jong en Jeroen Reneerkens vorm je nu het bestuur van Stichting Wilde Kokkels. Hoe is deze nieuwe club eigenlijk ontstaan?

"Dat is hier in huis gebeurd. Nadat we eerder al wat losse acties hadden gevoerd, ontdekten we eind 2002 tot onze grote schrik dat Vogelbescherming Nederland en de Waddenvereniging hadden besloten om geen bezwaar te maken tegen bevissing van de voor visserij gesloten gebieden in de Waddenzee, de zogenaamde 5%-gebieden. We hadden toen net een nieuwe regering met op het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) een LFP-staatssecretaris voor natuur. Het eerste wat de man deed was de kokkelvisserij toelaten in gebieden die daar tot dan aan toe voor gesloten waren. Vogelbescherming en de Waddenvereniging besloten om geen bezwaar te maken tegen het verlenen van die vergunning in de hoop dat ze daardoor als betrouwbare gesprekspartners zouden worden gezien door deze regering. Toen zeiden wij tegen elkaar: "als dat het geval is, dat je die gebieden uit handen geeft om zo'n reden, dan wordt het hoog tijd voor een nieuwe natuurbeschermingsorganisatie die wel bezwaar maakt". En dus maakten wij bezwaar. De Waddenvereniging gaf meteen aan dat ze een stormiteit hadden begaan en nodigden ons meteen uit om mee te denken in het 'Breed Overleg Schelpdiervisserij', maar Vogelbescherming bleef erbij de juiste beslissing te hebben genomen. We zijn toen een half jaar bezig geweest met actievoeren, om de leiding van Vogelbescherming ervan te overtuigen dat we als natuurbescherming één front moesten maken en dat is uiteindelijk gelukt. We hebben er veel energie ingestoken om de Nederlandse natuurbescherming op één lijn te krijgen, want we accepteren niet dat de organisaties elk apart van elkaar werken aan dit onderwerp, want op die manier reddten ze het niet. We hebben vooral onze aandacht gericht op het naar voren brengen van wetenschappelijke feiten, want die kwamen te weinig aan bod. Zo is het allemaal begonnen."

En toen?

"Daarna hebben we tegen tal van vergunning-bezwaar aangetekend. Het probleem was dat LNV keer op keer vergunningen bleef afgeven aan de visserij, terwijl ze uit de literatuur

konden weten dat dat niet kon. Maar LNV droeg voortdurend aan dat ze dat niet hoefden te weten, omdat al die literatuur, al dat onderzoek meegenomen zou worden in EVA 2, ofwel de wetenschappelijke evaluatie van het schelpdiervisserijbeleid in Nederland, waartoe het ministerie opdracht had gegeven en dat in 2003 gepresenteerd zou worden. Daarom zei de Raad van State ook telkens: "oké, als dat meegenomen wordt in EVA 2, is het goed dat nu nog vergunningen worden afgegeven".

Nu zitten we in de situatie dat EVA 2 gepubliceerd is en dat het ondubbelzinnig aangeeft dat vooral de mechanische kokkelvisserij schadelijk is voor de Waddenzee. Bovendien hebben we nu het advies van de advocaat-generaal van het Europese Hof en het advies van de Raad voor de Wadden die hetzelfde zeggen. De advocaat-generaal heeft naar aanleiding van zogenoemde pré-judiciële vragen van de Raad van State als advies gegeven dat iedere schade aan de beleidsdoelstelling in een natuurgebied als de Waddenzee significante schade is, en dat een activiteit die ieder jaar weer vergunningplichtig is, als nieuwe activiteit moet worden beoordeeld. Dat zijn belangrijke adviezen, want als het Europese Hof die overneemt, dan hebben wij een heel sterk wapen in onze strijd. Ik verwacht dat LNV dan niet zo snel meer vergunningen afgeeft voor de mechanische schelpdiervisserij, zoals ze steeds hebben gedaan. Als ze dat wel doen, dan staan wij sterker bij de Raad van State. Die moet ook toetsen of iets klopt met de Europese regelgeving. De strekking daarvan komt overeen met onze lijn, wij hebben daar ook steeds op gewezen."

Wat kost al het werk voor Wilde Kokkels je aan tijd?

"Nou, we zijn hier nu twee jaar mee bezig, waarvan één jaar als officiële stichting. Het laatste jaar heb ik er een halve werkweek aan dit soort gedoe bij gekregen. Veel vergaderen, overleg, brieven schrijven. Maar het is leuk werk en we zien toch ook echt resultaten. De Nederlandse natuurbescherming treedt nu als één partij op hierin. Dat zag je ook op de consultatiebijeenkomsten van EVA 2, waar de natuuror-

ganisaties allemaal dezelfde boodschap uitdroegen. Allemaal vinden ze hetzelfde van het visserijbeleid."

Kokkels in blik

Dat zijn niet alleen landelijke organisaties als Natuurmonumenten, Vogelbescherming en de Waddenvereniging?

"Nee, we hebben er ook op ingezet om regionale organisaties mee te krijgen. Bij de bezwaarprocedure tegen de kokkelvisvergunning in 2003 stapten ook It Fryske Gea, de milieufederaties van Fryslân en Groningen, de FFF en Avifauna Groningen voor de rechter."

EVA 2 ligt er nu. Hoe nu verder?

"We zijn in afwachting van de wetenschappelijke samenvatting van EVA 2, waarin ook conclusies uit de overige literatuur zullen worden meegenomen. Er is afgerekend met de suggestie uit de publiekssamenvatting dat de afgenomen draagkracht de kern van het probleem zou vormen. Duidelijk is nu dat de mechanische schelpdiervisserij het grootste probleem is. Dit ligt ten grondslag aan de aantalsdaling van schelpdieretende vogels, zoals de Kanoet en de Scholekster. Dat is de belangrijkste conclusie van EVA 2. De maatschappelijke consultatie is afgerond en nu is het afwachten tot het beleidsbesluit van LNV naar de regering gaat. Dat zal vlak voor de zomer zijn, op basis van EVA 2 en de maatschappelijke consultatie. Ook het advies van de Raad voor de Wadden en de Commissie Meijer wordt erin meegenomen. Eerst gaat dat naar het kabinet. Wordt het dan goedgekeurd, dan gaat het naar de Tweede Kamer. Die stellen daarop het beleid voor de periode 2004-2014 vast."

"Wij verwachten dat de Commissie Meijer, evenals de Raad van de Wadden, zal adviseren dat er een eind moet komen aan de mechanische kokkelvisserij en dat de mechanische mosselvisserij de tijd krijgt om in de komende beleidsperiode over te schakelen op een visserij die niet langer afhankelijk is van de natuur. Dus niet meer een systeem dat volledig leunt op de Waddenzee, maar waar op een andere manier mosseizaad gevangen wordt en waar op een andere manier mosselen gekweekt worden. We zijn nu als Wilde Kokkels in gesprek met de mosselsector om samen te kijken naar wat er mogelijk is, hoe het anders kan. Daarnaast moet er beleid gemaakt worden voor de handkokkelaars, waarbij wij van mening zijn dat voor die kleinschalige, ambachtelijke wijze van schelpdiervisserij in de toekomst ook plaats moet zijn in de Waddenzee en dat dat duidelijk een lokale visserij moet zijn. Dus echt iets van lokale mensen van de eilanden en de zeedijken."

Lenze Hofstee

foto: Martijn de Jong

Maar minister Veerman wil toch nog steeds ruimte bieden aan de huidige kokkelsector?

"Dat waren voorbarige uitspraken op basis van een verkeerde interpretatie van EVA 2. Die interpretatie is inmiddels teruggenomen door de onderzoeksinstituten die EVA 2 geschreven hebben, want hij was niet houdbaar. Nu komen daar nog de adviezen van de Commissie Meijer en de Raad voor de Wadden overheen, dus Veerman kan straks niets anders dan de mechanische kokkelvisserij verbieden, of deze zo sterk inperken dat ze vanzelf verdwijnt. Daar hebben wij niet zo'n zorgen over. Wel hopen we dat hij het advies van de Raad voor de Wadden volledig overneemt, want dat betekent dat de schepen in Nederland gesaneerd moeten worden en dus niet over de grenzen gaan om bijvoorbeeld het wad bij Mauritanië te gaan bevissen."

Jullie hebben als Wilde Kokkels ook flink de wind van voren gekregen. Bij de consultatie-bijeenkomst in Franeker merkte ik dat er een golf van geroezemoes door de zaal vol vis-

sers ging wanneer Petra de Goelj of Martijn de Jong namens Wilde Kokkels het woord voerden...

"Ja, we waren natuurlijk een beetje de kop van Jut. Het ging er zo nu en dan wel fel en emotioneel aan toe, maar dat is begrijpelijk, want het gaat om de vissers hun toekomst en dat snap ik heel goed. Wij zijn altijd beleefd gebleven, want het gaat om de inhoud van wat je zegt. We hebben er uiteindelijk geen onplezierige ervaringen mee gehad. We hadden vanzelfsprekend te maken met tegenstanders, maar dat heb je ook met politiek, geloof of andere zaken in de samenleving."

Wat zijn nu nog uitdagingen voor Wilde Kokkels?

"De tijd die we nu even hebben, willen we gebruiken om met de natuurbescherming in Nederland de bredere toekomst van de Waddenzee op de agenda te krijgen. Met o.a. Vogelbescherming, de Waddenvereniging en Natuurmonumenten brainstormen we hierover."

Hoe zien jullie die toekomst voor je?

"We zitten nu met de gevolgen van de mechanische schelpdiervisserij. We hebben daar met z'n allen wat aan gedaan. Het was nu of nooit, want anders heb je straks geen Kanoeten meer in de Waddenzee. Maar van begin af aan hebben we gezegd dat het zo ver gekomen is doordat de Waddenzee niet goed beheerd wordt. Iedere Nederlander vindt de Waddenzee een superbelangrijk gebied dat we moeten koesteren, en toch kon de moderne schelpdiervisserij er de laatste twintig jaar rustig voortploegen. In heel de open Waddenzee is geen enkele oude schelpdierbank meer over! We moeten er nu dan ook gezamenlijk voor zorgen dat dat beheer naar een hoger plan getild wordt. Dat lukt alleen wanneer de natuurbescherming gezamenlijk optreedt en met een gezamenlijke visie komt. We hebben echt het idee dat de tijd er rijp voor is, want de regering wil verantwoordelijkheden aan maatschappelijke organisaties geven. Die kans moeten we grijpen."

Groningen, 23 februari 2004

Wie meer wil weten over Stichting Wilde Kokkels en/of over CareX BV: surf naar www.wildekokkels.nl en/of www.carex.nl